

**Sonesson M. (Red.) 1980—Ecology of
a Subarctic mire—Ecol. Bull. (Stockholm)
30, ss. 315. [ISBN 91-546-0275-0]**

Recenzowana książka jest zbiorem piętnastu prac poświęconych strukturze i funkcjonowaniu ekosystemu bagnistej tundry w subarktycznej części Fennoskandii. Prezentują one wyniki uzyskane w latach 1972—1976 przez kilkunastoosobową grupę ekologów (głównie Szwedów), prowadzących kompleksowe badania w ramach Międzynarodowego Programu Biologicznego, których obiektem był rozległy fragment zabagnionej tundry Stordalen w pobliżu Abisko (północna Szwecja). Problematyka i zakres kilkuletnich badań, ogólne założenia MPB oraz udział szwedzkich ekologów w zaprogramowaniu szczegółowych studiów terenowych przedstawione są w pierwszym artykule (M. Sonesson, S. Jonsson, T. Rosswall i B. E. Rydén), stanowiącym wstęp i wprowadzenie do zasadniczej treści książki.

W kolejnych pracach są omówione następujące zagadnienia: fizyczne właściwości wody glebowej (B. E. Rydén, L. Fors i L. Kostov), temperatura powietrza i opady atmosferyczne w okresie badań, zatem dwa najistotniejsze elementy klimatu strefy subarktycznej (B. E. Rydén), dopływ i transport mineralnych składników pokarmowych w ekosystemie bagnistej tundry (N. Malmer i B. Nihlgård), rozmieszczenie roślin i zróżnicowanie warunków środowiskowych w omawianym typie ekosystemu (E. Kvillner i M. Sonesson), zbiorowiska roślinne zabagnionej tundry wraz z analizą zakresu stosowalności numerycznej i standardowej metody klasyfikacji tych zbiorowisk (M. Sonesson i E. Kvillner), dyskusja metody żniwnej stosowanej przy oznaczeniu zmian stanu fitomasy (M. Sonesson i H. Bergman), dobowe zmiany ciężaru suchej fitomasy i jej akumulacja u *Andromeda polifolia* L. i *Rubus chamaemorus* L. (J. G. K. Flower-Ellis), fotosynteza dwóch gatunków *Sphagnum* w różnych mikrosiedliskach (L.-G. Johansson i S. Linder), wzrost *Sphagnum riparium* Angstr. pod wpływem niektórych czynników siedliskowych (M. Sonesson, S. Persson, K. Basilier i T. A. Stenström), krążenie azotu w ekosystemie subarktycznej tundry (T. Rosswall i U. Granhall), przepływ CO₂ i CH₄ z ombrofitycznej części subarktycznego bagniska (B. H. Svensson), odmarzanie i zamarzanie gleb tundry (B. E. Rydén i L. Kostov) oraz przepływ energii przez badany ekosystem w Stordalen (B. H. Svensson i T. Rosswall).

Nie można oprzeć się wrażeniu, że zbiór jest dość przypadkowo dobranym zlepkiem prac. Dotyczą one tylko niektórych czynników siedliskowych, nielicznych gatunków roślin i tylko pewnych procesów ekosystemalnych. Z drugiej strony, chyba niepotrzebnie znalazły się w nim prace o charakterze wybitnie metodycznym i słabo wskutek tego powiązane z zasadniczą problematyką. W sumie książka zawiera sporo cząstkowych, chociaż bardzo interesujących, informacji o ekstremalnym siedlisku i ekologii roślin w strefie subarktycznej, nie daje jednak — wbrew oczekiwaniom — pełnego obrazu struktury i funkcjonowania ekosystemu badanej tundry. Jest to zrozumiałe zważywszy, że większość wyników uzyskanych w efekcie kompleksowych, szeroko zakrojonych badań zostało opublikowanych wcześniej w najrozmaitszych czasopismach ekologicznych bądź też we wcześniejszych syntezach z tego zakresu (wykaz tych prac podano na końcu książki), tym niemniej wywołuje u czytelnika uczucie zawodu i pewnego niedosytu. Nasuwa się zatem refleksja, iż publikacje wyników kompleksowych badań należy zaplanować równie starannie jak same badania.

Na plus książce trzeba zaliczyć wysoki poziom merytoryczny poszczególnych prac i nienaganną szatę graficzną.

Ewa Symonides